

РЕПОЗИЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ ЄС У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В РЕГІОНІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

REPOSITIONING THE EU'S INTERNATIONAL SUBJECTIVITY IN THE FIELD OF SECURITY AND DEFENSE IN THE EASTERN PARTNERSHIP REGION

Івасечко О.Я.,

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

Горбачова Л.С.,

*студентка II курсу магістратури
Інституту гуманітарних та соціальних наук
Національного університету «Львівська політехніка»*

У статті розглянуто проблематику репозиціонування суб'єктності ЄС у сфері безпеки та оборони в регіоні Східного партнерства. Висвітлено особливості трансформації політики безпеки Європейського Союзу в контексті загострення геополітичної ситуації на сході Європи та російсько-української війни. Проаналізовано зміни у підходах до реалізації Східного партнерства як інструменту забезпечення стабільності, а також нові стратегічні пріоритети ЄС у сфері спільної політики безпеки і оборони (СПБО). Особливу увагу приділено розширенню функціоналу СПБО, запуску нових і розширенню попередніх цивільних і військових місій (EUAM, EUMAM, EUPM, EUMA). Окреслено зміну ролі України в європейській архітектурі безпеки та її поступове включення до спільного простору, а також надання військово-технічної допомоги. Розглянуто ключові ініціативи з посилення оборонного потенціалу ЄС: план ReArm Europe, Білу книгу європейської оборони – Готовність 2030, фінансовий інструмент «Безпечні дії для Європи» (SAFE). Описано потенційні моделі трансформації безпекової архітектури, серед яких модель нестійкого балансу, модель позитивного стійкого балансу, модель негативного стійкого балансу та «концерт». Також наведено сценарії майбутньої архітектури європейської безпеки, як-от: подвійний порядок, за якого безпековий простір визначається співіснуванням структур ЄС та НАТО з мінімізацією російського впливу; варіант формування нового світового порядку, що передбачає опору на принцип балансу сил, в межах якого росія частково відновлює вплив у регіонах, які традиційно розглядаються як її геополітична сфера інтересів; а також сценарій утвердження порядку, заснованого на правилах, і прийнятий російською федерацією. Зроблено висновок, що повномасштабне вторгнення росії на територію України стало поштовхом для перегляду безпекової ролі ЄС та розвитку стратегічної автономії. Водночас зазначено, що ефективність нової політики залежить від здатності ЄС забезпечити єдність, інституційну узгодженість та довгострокову підтримку партнерів у регіоні.

Ключові слова: Європейський союз, суб'єктність ЄС, Східне партнерство, Україна, російсько-українська війна, архітектура безпеки.

The article examines the issue of repositioning the EU's subjectivity in the field of security and defense in the Eastern Partnership region. The features of the transformation of the European Union's security policy in the context of the aggravation of the geopolitical situation in Eastern Europe and the Russian-Ukrainian war are highlighted. Changes in approaches to the implementation of the Eastern Partnership as an instrument for ensuring stability as well as new strategic priorities of the EU in the field of common security and defense policy (CSDP) are analyzed. Particular attention is paid to the expansion of the functionality of the CSDP, the launch of new and expansion of previous civilian and military missions (EUAM, EUMAM, EUPM, EUMA). The change in the role of Ukraine in the European security architecture and its gradual inclusion in the common space, as well as the provision of military-technical assistance, are outlined. Key initiatives to strengthen the EU's defense potential are explored: the ReArm Europe plan, the European Defense White Paper – Readiness 2030, the financial instrument "Secure Action for Europe" (SAFE). Potential models for the transformation of the security architecture, including the unstable balance model, the positive stable balance model, the negative stable balance model, and the "concert", are described. Scenarios for the future architecture of European security are also presented, such as: a dual order, in which the security space is determined by the coexistence of EU and NATO structures with the minimization of Russian influence; formation of a new world order, which relies on the principle of the balance of power, within which Russia partially restores its influence in the regions traditionally considered as its geopolitical sphere of interests; and a scenario of the establishment of a rules-based order, accepted by the Russian Federation. It is concluded that Russia's full-scale invasion of Ukraine has become an impetus for reviewing the EU's security role and developing strategic autonomy. At the same time, it is noted that the effectiveness of the new policy depends on the EU's ability to ensure unity, institutional coherence, and long-term support for partners in the region.

Key words: European Union, EU subjectivity, Eastern Partnership, Ukraine, Russian-Ukrainian war, security architecture.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2024 року стало критичним поштовхом для перегляду існуючих

механізмів захисту у Європі. Трансформація відбувається на фоні складної ситуації в регіоні: не вирішених територіальних суперечок, інформа-

ційних маніпуляцій та різних підходів країн-членів ЄС, що стримують формування узгодженої стратегії безпеки. Ці чинники створюють сприятливе середовище для посилення гібридних загроз і подальшої агресії з боку Москви, що ставить під удар стабільність не тільки у Східній Європі, а й усього континенту. У відповідь дедалі зростає потреба в підвищенні стратегічної автономії Союзу, нарощенні оборонного потенціалу і більш тісній інтеграції сусідніх держав у загальноєвропейські системи захисту.

Актуальність теми обумовлена нагальною необхідністю розробити ефективні моделі співробітництва з метою запобігання новим кризам, побудови сучасної архітектури континентальної безпеки та зміцнення стійкості країн Східного партнерства. Дослідження також має практичне значення для розробки інструментів підтримки України в умовах російсько-української війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельною основою дослідження стали офіційні пресрелізи інституцій Європейського Союзу, що висвітлюють практичні кроки у безпековій політиці, включно з розширенням мандатів місії EUMAM в Україні, EUPM у Молдові та запуском EUMA у Вірменії [3; 6; 9]. Важливу роль відіграли програмні документи, як-от Політичний план Європейської Комісії на 2024–2029 рр. та Біла книга з питань європейської оборони «Готовність 2030», що відображають стратегічні пріоритети та нову парадигму європейської оборонної політики [4; 10]. Для глибшого розуміння змін у безпековому дискурсі ЄС та оцінки його підходів до країн Східного партнерства використано аналітичні матеріали провідних дослідницьких центрів і міжнародних експертів, зокрема MEIG Highlights, Carnegie Endowment for International Peace, The French Institute for International and Strategic Affairs та European Council on Foreign Relations [1; 2; 8; 11], а також публікації в ЗМІ [7]. Також використано статистичні дані щодо обсягів двосторонньої допомоги Україні з боку партнерів ЄС та інших донорів, що дозволило кількісно оцінити масштаби підтримки та окреслити тенденції у фінансуванні безпекових ініціатив [5]. Додатково залучено публікації, присвячені сценаріям майбутньої архітектури безпеки Європи в контексті війни Росії проти України [12; 13].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є всебічний аналіз трансформації політики безпеки Європейського Союзу у регіоні Східного партнерства, особливо в умовах російсько-української війни. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: висвітлити ключові стратегічні зміни в рамках Спільної політики безпеки і оборони (СПБО) ЄС; визначити роль і місце України в новій архітектурі європейської безпеки; проаналізувати основні положення Білої

книги європейської оборони «Готовність 2030» та Плану «Переозброїти Європу»; виявити головні тенденції посилення стратегічної автономії Європейського Союзу; а також окреслити потенційні моделі трансформації та можливі сценарії розвитку майбутнього європейського безпекового порядку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Східне партнерство (СП) є складовою частиною Європейської політики сусідства (ЄПС), що охоплює ЄС і п'ять країн-партнерів: Вірменію, Азербайджан, Грузію, Молдову та Україну. Білорусь припинила участь у СП у 2021 році на тлі серйозного погіршення ситуації з правами людини, демократією та верховенством права після виборів 2020 року, однак ЄС зберігає співпрацю з громадянським суспільством і демократичними силами країни. Важливо відзначити, що п'ять із п'яти країн цього формату мають невирішені територіальні конфлікти або невизнані утворення на своїй території, в яких прямо чи опосередковано присутні російські війська, що становить загрозу не лише для регіональної стабільності, а й для безпеки всієї Європи та міжнародної спільноти.

Протягом останнього десятиліття ЄС активізував підтримку реформ у сфері безпеки в країнах Східного партнерства, орієнтуючись насамперед на розвиток інституційної спроможності сектору безпеки та громадянського суспільства. Основний акцент було зроблено на невійськових напрямках, зокрема на реформуванні прокуратури, судової системи та поліції. Угоди про асоціацію з Грузією, Молдовою та Україною, а також цивільні місії ЄС із спільної політики безпеки та оборони (CSDP), засвідчують прагнення до глибшої політичної та економічної взаємодії, підкреслюючи тісний зв'язок між безпекою, розвитком і демократією.

Водночас, участь ЄС у врегулюванні тривалих конфліктів у регіоні залишається обмеженою через відсутність політичного консенсусу серед країн-членів. Це призводить до стриманої позиції у наданні безпекової допомоги, створюючи вакуум, який використовує росія, поглиблюючи нестабільність і нарощуючи свій вплив через інструменти гібридної війни, військовий тиск і дезінформацію. Східні сусіди ЄС зазнають кібератак, пропаганди, діяльності розвідувальних служб, що підриває здатність ЄС реалізувати свої стратегічні цілі, а ефективність СП у галузі оборони і безпеки залишається дискусійною [1].

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році кардинально змінило геополітичну динаміку у Східній Європі та підтвердило взаємну залежність між безпекою Європейського Союзу та стабільністю країн СП. У відповідь ЄС активізував політичну взаємодію з регіоном: було розпочато переговори про вступ України та Молдови до ЄС, а Грузії надано статус країни-кандидата, що

стало прямим викликом російським претензіям на домінування у цих країнах.

У 2022 році ЄС адаптував мандат місії з питань реформування сектору безпеки EUAM, яка функціонувала в Україні ще з 2014 року. До мандату додали компонент, спрямований на розслідування міжнародних воєнних злочинів. У 2024 році місію було продовжено, збільшено фінансування та штат працівників. Оновлений документ акцентував увагу на відновленні роботи урядових структур і верховенства права на деокупованих територіях, а також зв'язав реформи в секторі цивільної безпеки з вимогами євроінтеграції [2].

Окрім цього Європейський Союз відшкодував витрати на передачу Україні озброєння та військової техніки та зобов'язався зробити внесок у навчання українських збройних сил. 17 жовтня 2022 року міністри закордонних справ ЄС схвалили місію військової допомоги EUMAM Ukraine, стратегічною метою якої є зміцнення обороноздатності ЗСУ. За період своєї діяльності EUMAM Ukraine підготувала понад 60 000 солдатів, що еквівалентно десяти бригадам [3].

Масштаб впливу російсько-української війни на формування системи безпеки в Європі яскраво відображено в стратегічних документах європейських інституцій, більшою мірою, у Політичному плані Європейської Комісії на 2024-2029 рр. У першу чергу, слово «Україна» у цьому Плані було згадано 11 разів, що свідчить про вагоме значення ситуації в Україні для формування нових політичних орієнтирів Європи. Війна в Україні стала одним із «сигналів тривоги» для Європи і нагадала, що потрібно спланувати свій механізм оборони та захисту, переглянути енергетичне та кліматичне питання, а також подбати про збере-

ження своїх цінностей. Пріоритетами в цьому контексті є:

1. Реалізація проєкту Європейського оборонного союзу.
2. Справедлива і тверда позиція щодо міграції.
3. Формування Угоди про чисту промисловість.
4. Захист європейської демократії.
5. Розробка нового бюджету відповідно до європейських амбіцій [4].

У Політичному плані зазначено, що інвестиція в безпеку України є найкращою інвестицією в європейську безпеку. До того ж, була виокремлена необхідність працювати заради свободи України, яка «щодня бореться за свободу Європи», у тому числі, згуртовувати партнерів для підтримки короткострокових потреб та довгострокових зусиль з відновлення [4].

Станом на 28 лютого 2025 року інституції Європейського Союзу надали Україні близько 49 мільярдів євро двосторонньої фінансової, гуманітарної та військової допомоги у зв'язку з російським повномасштабним вторгненням, яке розпочалося в лютому 2022 року. До рейтингу найбільших постачальників військової допомоги Україні увійшли також країни-члени ЄС: Німеччина, Нідерланди, Данія, Швеція, Франція тощо (рис. 1).

У 2023 році Європейський Союз започаткував Місію цивільного партнерства в Молдові (EUPM), основне завдання якої посилити стійкість сектору безпеки до кризового управління та інтегрувати його у ширший безпековий простір ЄС, водночас захищаючи демократичні процеси та зміцнюючи довіру громадськості до демократичних інституцій [2]. У березні 2025 року Рада ЄС продовжила мандат EUPM Moldova до 31 травня 2027 року,

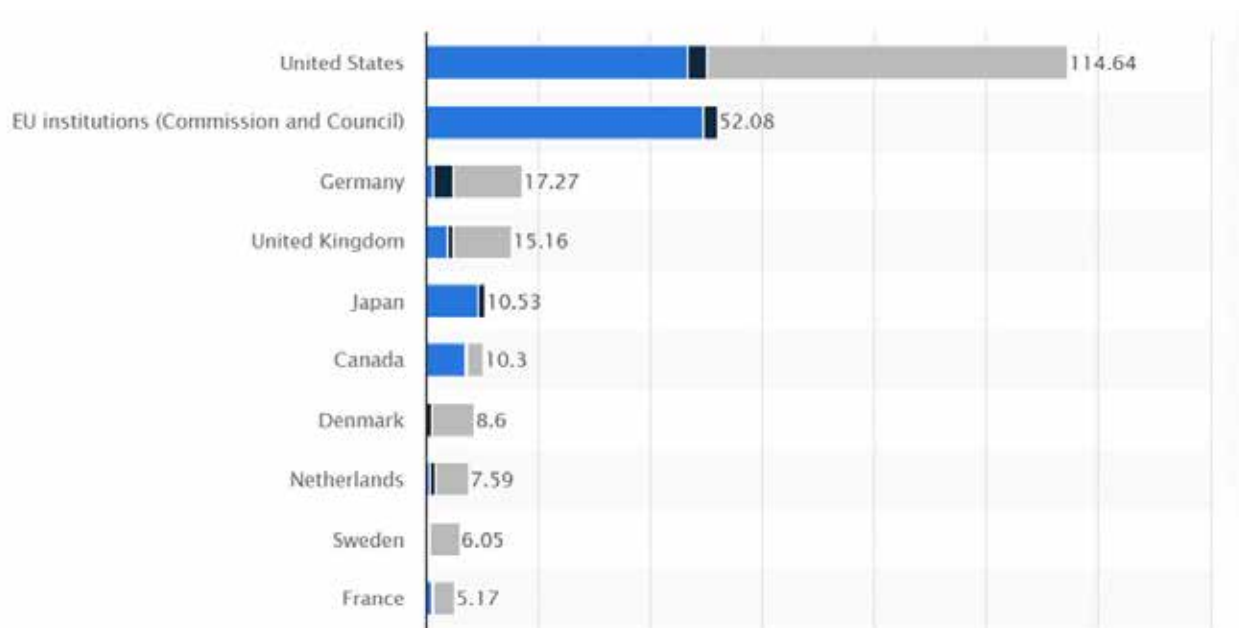

Рис. 1. Загальний обсяг допомоги Україні з 24 січня 2022 року по 28 лютого 2025 року (у млрд євро) [5]

передбачивши фінансування в обсязі понад 19,8 мільйона євро. Одночасно було ухвалено рішення про розширення повноважень місії, що дозволяє надавати стратегічні консультації молдовській владі в галузі безпеки [6].

Також у 2023 році ЄС розпочав дворічну цивільну місію у Вірменії (EUMA), яка зосереджується здебільшого на спостереженні та звітності. Її присутність сприяє зміцненню почуття безпеки серед громадян Вірменії, однак вплив на підтримку демократії видається мінімальним [2]. На початку березня 2025 року парламент Вірменії підтримав законопроект, що передбачає початок процесу євроінтеграції країни. Ініціатива належить «Платформі демократичних сил» – коаліції чотирьох громадських рухів і непарламентських партій, яка збрала понад 50 тисяч підписів громадян на підтримку цього кроку. Прийняття документа ще не означає автоматичного проведення референдуму щодо вступу до ЄС, але, як наголошують представники влади, це важливий сигнал політичної готовності країни до тіснішої співпраці з Європейським Союзом [7].

На тлі геополітичних змін, зокрема зближення між США та росією, для європейських країн стала очевидною потреба посилити стратегічну автономію шляхом збільшення військових витрат і зміцнення співпраці в межах спільної оборонної політики. 6 березня 2025 року Єврокомісія представила план «Переозброїти Європу» (ReArm Europe), покликаний узгодити потребу в колективних діях із збереженням національного суверенітету. Рішення щодо фінансування цих програм будуть прийняті в найближчі місяці в рамках переговорів щодо наступного Довгострокового бюджету (2028–2034). ReArm Europe має зосередитись на збільшенні національних військових бюджетів, забезпечуючи при цьому певний рівень європейської координації. Для досягнення цього балансу Комісія запропонувала:

1. Дозволити збільшення військових бюджетів держав-членів до 1,5% ВВП, що дозволить акумулювати близько 650 мільярдів євро на оборону впродовж чотирьох років.

2. Використовувати фонди згуртування для оборонних інвестицій за ініціативою держав-членів, за умови подальшого затвердження ЄС.

3. Створити Європейський ощадний та інвестиційний союз для стимулювання участі приватних фінансових установ у фінансуванні оборонної промисловості.

4. Розширити повноваження Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) для прямого фінансування військових проєктів, прибираючи обмеження щодо виключно «подвійного призначення» [8].

Окрім цього, було ухвалено регламент про створення фінансового інструменту «Безпечні дії

для Європи» (SAFE). SAFE фінансуватиме термінові та масштабні інвестиції в Європейську оборонну технологічну та промислову базу. З огляду на нинішні виняткові обставини, Комісія планує залучити до 150 мільярдів євро та розподілити між зацікавленими державами-членами. Виплати здійснюватимуться у формі структурованих довгострокових позик. Це сприятиме забезпеченню оперативної сумісності, передбачуваності та зниженню витрат на міцну європейську оборонно-промислову базу. Україна та країни ЄАВТ/ЄЕЗ зможуть приєднатися до спільних закупівель та домовлятися про взаємовигідні угоди щодо участі своїх відповідних галузей промисловості в таких процесах [9].

Кінцевою метою дій ЄС є створення критичної маси технологічних і промислових спроможностей, здатних конкурувати з провідними військовими державами світу. Водночас існує ризик, що за відсутності ефективної координації та спільної стратегії цей план може лише посилити фрагментацію, оскільки кожна держава зосередиться на власних проєктах, ізолюючись від спільних інтересів [8].

19 березня 2025 року Єврокомісія разом із Високим представником ЄС презентувала Білу книгу європейської оборони – Готовність 2030 (Readiness 2030). У той час як План «Переозброїти Європу» зміцнює загальноєвропейський оборонний потенціал новими фінансовими засобами, Біла книга визначає новий підхід до оборони та інвестиційні потреби. Останні кілька років виявили хронічне недостатнє інвестування та брак ефективних витрат на військовий потенціал Європи. Для вирішення цих викликів у Білій книзі окреслено низку напрямків:

- Посилення європейської оборонної промисловості через узгоджений попит і спільні закупівлі.

- Нарощення військової допомоги Україні та глибша інтеграція європейської та української оборонних промисловостей.

- Формування єдиного європейського ринку оборони, зокрема шляхом спрощення правил.

- Прискорення трансформації оборонної сфери за допомогою революційних інновацій, таких як штучний інтелект та квантові обчислення.

- Підвищення готовності Європи до найгірших сценаріїв шляхом покращення військової мобільності, накопичення запасів та зміцнення зовнішніх кордонів, зокрема сухопутних – з росією та Білоруссю.

- Розширення партнерств з державами-однодумцями [10].

Додатково для покращення стабільності в регіоні СП ЄС повинен зміцнити потенціал східноєвропейських держав не лише в соціально-економічній та політичній сферах, але й у таких сферах, як кібербезпека, розвідка та контроль над озброєнням. Союз може зробити це, зокрема

через Договір про безпеку Східного партнерства (The Eastern Partnership Security Compact). Ця ініціатива узгодить фонди та інституції ЄС із можливостями держав-членів, які бажають посилити співпрацю у відповідній сфері у Східній Європі. Це може включати Постійне структуроване співробітництво або цільову групу Єврокомісії за зразком міжвідомчої групи для підтримки України. Ці зусилля можуть фінансуватися за рахунок поєднання фінансової та інституційної підтримки ЄС, а також добровільних внесків держав-членів. Мета ініціативи – значно ускладнити дестабілізацію сусідніх країн ЄС шляхом використання різних «гібридних» тактик. Оскільки, незалежно від дебатів щодо «нової європейської архітектури безпеки», безпека створюється не за допомогою круглих столів та дипломатичних нот протесту, а за допомогою структур, які стримують агресію, запобігають таємним операціям, захищають державні інституції та верховенство права. Найкращими опорами стабільності у сусідніх країнах ЄС є сильні держави, побудовані на основі стійких інституцій, які захищатимуть ці країни від гібридних загроз та підривної діяльності, а також служитимуть інтересам ЄС у тому, щоб зробити східних сусідів стабільнішими та стійкішими до зовнішнього тиску у сфері безпеки [11].

Аналізуючи потенційні моделі трансформації безпекової архітектури, Ондрей Дітріх та Мартін Ларіш визначають такі:

1. Модель нестійкого балансу. Це поточний стан європейської системи безпеки. Нестабільність функцій стримування та балансу сил у безпековому управлінні, посилена неефективною діяльністю безпекових організацій та порушенням усталених європейських норм безпеки. Патова і позиційна війна продовжується, відбуваються артилерійські обстріли, удари БПЛА та невеликі періодичні наступи. Позиції ключових атлантичних гравців: статус-кво або прихильність до України; однастайність у питанні підтримки України, проте залежність від електоральних процесів та суспільних настроїв.

2. Модель позитивного стійкого балансу. Стратегічна поразка російської федерації, що призводить до втрати окупованих територій, ймовірно, навіть Криму та Донбасу. Світ відчуває сильну прихильність до України; санкції проти росії посилено; ЄС та НАТО узгодили політику щодо України. Відбувається відновлення системи впорядкування та стабілізації на основі механізмів ОБСЄ, що передбачає контроль над озброєннями для запобігання ескаляції, перевірка потенційного припинення вогню та більші повноваження в управлінні конфліктами.

3. Модель негативного стійкого балансу. Успіх росії на фронті та захоплення нових українських територій (Дніпро, Запоріжжя, Миколаїв, Одеса).

Скорочення допомоги Заходу Україні через «втому від України». Американський ізоляціонізм та європейський апеляціонізм спричинюють підписання Україною мирного договору. Проте мир насправді буде лише «ілюзією» до відновлення сил росією, вплив якої буде зміцненим на міжконтинентальному рівні.

4. «Концерт». Програш росії у війні, повернення Україною своїх територій. Діють консультативні механізми в умовах включення міждержавних відносин; важливу роль відіграє ЄС; ключові міжнародні гравці прихильні до України. Збережено конкурентні позиції між ключовими регіональними акторами і водночас діють принципи неформальності та конфіденційності під час співпраці задля безпеки та стабільності. Усі учасники процесу відмовилися від ревізійністських намірів. Створено форум високого рівня для обговорення та вирішення конфліктів та проблем, який діятиме на довготривалій основі [12].

Натомість, Крістіан де Фулуа, експерт з питань адвокації державної політики виділяє три сценарії майбутнього європейського безпекового порядку:

– Європейська безпека буде визначатися подвійним порядком (ЄС та НАТО) з обмеженою російською сферою впливу.

– Діє новий порядок, сформований на реалістичному балансі сил, за якого росія відновлює контроль над частиною своєї сфери впливу.

– Переважає порядок, заснований на правилах, і прийнятий російською федерацією [13].

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, у відповідь на безпрецедентні виклики безпеці, спричинені зокрема повномасштабним вторгненням росії в Україну, Європейський Союз прагне трансформувати свою міжнародну суб'єктність у сфері безпеки та оборони. Суттєвим етапом цього процесу стало посилення цивільної та військової присутності ЄС у регіоні Східного партнерства: розширення мандату місії EUAM і запуск EUMAM в Україні, EUPM у Молдові та EUMA у Вірменії, що продемонструвало послідовну логіку залучення ЄС у підтримку стабільності у прикордонних державах.

Окрім регіональних ініціатив, ЄС вийшов на новий рівень стратегічного планування: ініціатива «Переозброїти Європу» (ReArm Europe) та Біла книга з оборони «Готовність 2030» (Readiness 2030) мають на меті подолати хронічне недофінансування та, у поєднанні з фінансовими інструментами та переглядом фіскальних правил, забезпечити синергію з національними ініціативами держав-членів. Це свідчить про перехід від м'якої сили до інституційно закріпленої жорсткішої форми стратегічної суб'єктності. Проте постає питання стійкості та ефективності цього нового позиціонування. З одного боку, прогрес у формуванні стратегічної

автономії та посилення ролі ЄС як гаранта безпеки у регіоні є безперечним. З іншого боку, збереження фрагментованості національних оборонних політик, обмежена роль ЄІБ, а також різний рівень політичної волі серед держав-членів ускладнюють реалізацію цілісної стратегії.

Проте, подальший хід та результат війни є одними із визначальних факторів того, яка модель архітектури безпеки буде діяти у Європі. Окрім того, варто розуміти, що активізація процесів допомоги Україні, реформування європейських структур та практик, напрацювання дієвих механізмів – це те, що повинно було відбутися значно раніше, щоб запобігти стільком втратам та руйнуванням, які спричинила російська агресія.

Поточна геополітична ситуація вимагає від Союзу оперативних, скоординованих дій та здатності забезпечити інституційну цілісність, поглибити спільну оборонну політику та посилити співпрацю з державами в рамках Східного партнерства.

Подальші дослідження мають зосереджуватися на оцінці спроможності ЄС гарантувати безпеку в регіоні у разі тривалого характеру війни, а також на визначенні механізмів консолідації інституційних структур ЄС для зміцнення спільної політики безпеки й оборони. Не менш важливим є аналіз перспектив сталого партнерства з Україною та іншими державами Східного партнерства у новій геополітичній конфігурації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Tabatadze T. Revising the EU's Role in Security Dimension of Eastern Partnership Countries. *MEIG Highlights*. 2024. URL: <https://www.meig.ch/highlight-26-2024-revising-the-eus-role-in-security-dimension-of-eastern-partnership-countries/>
2. Farinha R. The EU Common Security and Defense Policy: Moving Away From Democracy Support. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2025. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2025/03/the-eu-common-security-and-defense-policy-moving-away-from-democracy-support?lang=en>
3. Council of the EU. Ukraine: Council extends the mandate of the EU Military Assistance Mission for two years. 2024. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/11/08/ukraine-council-extends-the-mandate-of-the-eu-military-assistance-mission-for-two-years/>
4. European Commission. Europe's choice. Political Guidelines for the next European Commission 2024–2029. 2024. URL: https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf&trk=public_post_comment
5. Statista. Total bilateral aid allocations to Ukraine between January 24, 2022 and February 28, 2025, by donor and type. 2025. URL: <https://www.statista.com/statistics/1303432/total-bilateral-aid-to-ukraine/>
6. EU NEIGHBOURS EAST. Moldova: EU extends civilian mission mandate for two years. 2025. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/moldova-eu-extends-civilian-mission-mandate-for-two-years/>
7. Кричківська У. У Вірменії ухвалили закон про початок процесу вступу до ЄС. *Європейська правда*. 2025. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/03/26/7208042/>
8. Santopinto F. The ReArm Europe Plan: Squaring the Circle Between Integration and National Sovereignty. *The French Institute for International and Strategic Affairs (IRIS)*. 2025. URL: <https://www.iris-france.org/en/the-rearm-europe-plan-squaring-the-circle-between-integration-and-national-sovereignty/>
9. Council of the EU. SAFE: Council adopts €150 billion boost for joint procurement on European security and defence. 2025. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/27/safe-council-adopts-150-billion-boost-for-joint-procurement-on-european-security-and-defence/>
10. European Commission. Commission unveils the White Paper for European Defence and the ReArm Europe Plan/Readiness 2030. 2025. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_793
11. Gressel G., Popescu N. The best defence: Why the EU should forge security compacts with its eastern neighbours. *European Council on Foreign Relations*. 2020. URL: <https://ecfr.eu/publication/the-best-defence-why-the-eu-should-forge-security-compacts-with-its-eastern-neighbours/?amp=>
12. Ditych O., Laryš M. What can European security architecture look like in the wake of Russia's war on Ukraine?. *European Security*. 2024. p. 9-15. URL: <https://doi.org/10.1080/09662839.2024.2347221>
13. De Fouloy C. Three Scenarios for the Future of European Security Order. *Association of Accredited Public Policy Advocates*. 2023. URL: <https://www.aalep.eu/three-scenarios-future-european-security-order>

Дата першого надходження рукопису до видання: 16.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.08.2025

Дата публікації: 30.09.2025